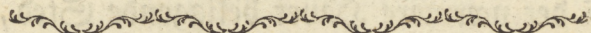

Beskrivelse
 over
 Norske Søe-Værter,
 af
 H A N S S T R Ö M.

Efter Udgivelsen af Norske Søeværters Beskrivelse i det Kjøbenhavnſke Selskabs 10de Tome, ere mig adskillige nye forekomne, hvoraf endeel i nærværende Afhandling ſkal bekjentgjøres, naar jeg forſt har gjort en og anden kort Erindring, i Henſeende til de i foromtalte Afhandling anførte og der ikke nok oplyſte Værter, ſom da kortelig beſtaaer i efterfølgende Poſter. 1) Kurve-Tarens eller Heſte-Tarens Stammer bruges ikke allene til Brændſel, ſom jeg har ſagt, men gives og frisk til Dvæget, ſom tygger og æder dem begierlig. Det ſamme ſkal og ſkee i Island, efter den Islandſke Rejſe-Beskrivelse, da den, ſaavidt jeg ſeer, er Islandernes *Thaungull*, *Fucus caule maximo lignescente* pag. 443. item i den tilføiede *Flora Islandica*, *Fucus digitatus*, *Flora Dan.* t. 392. 2) Bue-Taren har jeg tillagt lange og tynde Ører paa Stammen, og ſaaledes befindes de virkelig om Foraaret, da jeg underſøgte den; deſuagtet har jeg ſiden midt om Sommeren befundet dem tykke ſom flade Skalmes, hvoraf maae Sluttes, at Sæden paa den Tid indeholdes deri, endſkiønt jeg med blotte Øyne ey kunde mærke nogen ſaadan Sæd eller Frøe. Farven, ſom om Foraaret er Grøn, beſandtes og da Gulbrun, og det ſtore Blad var ſplittet i tynde Flige overalt, uden at det ringeſte deraf var heelt, ſom nok kom deraf, at jeg optog den paa Statlandet, ſom ligger lige for Havet, hvor Bølgerne meer end ſædvanlig ſønderſlides

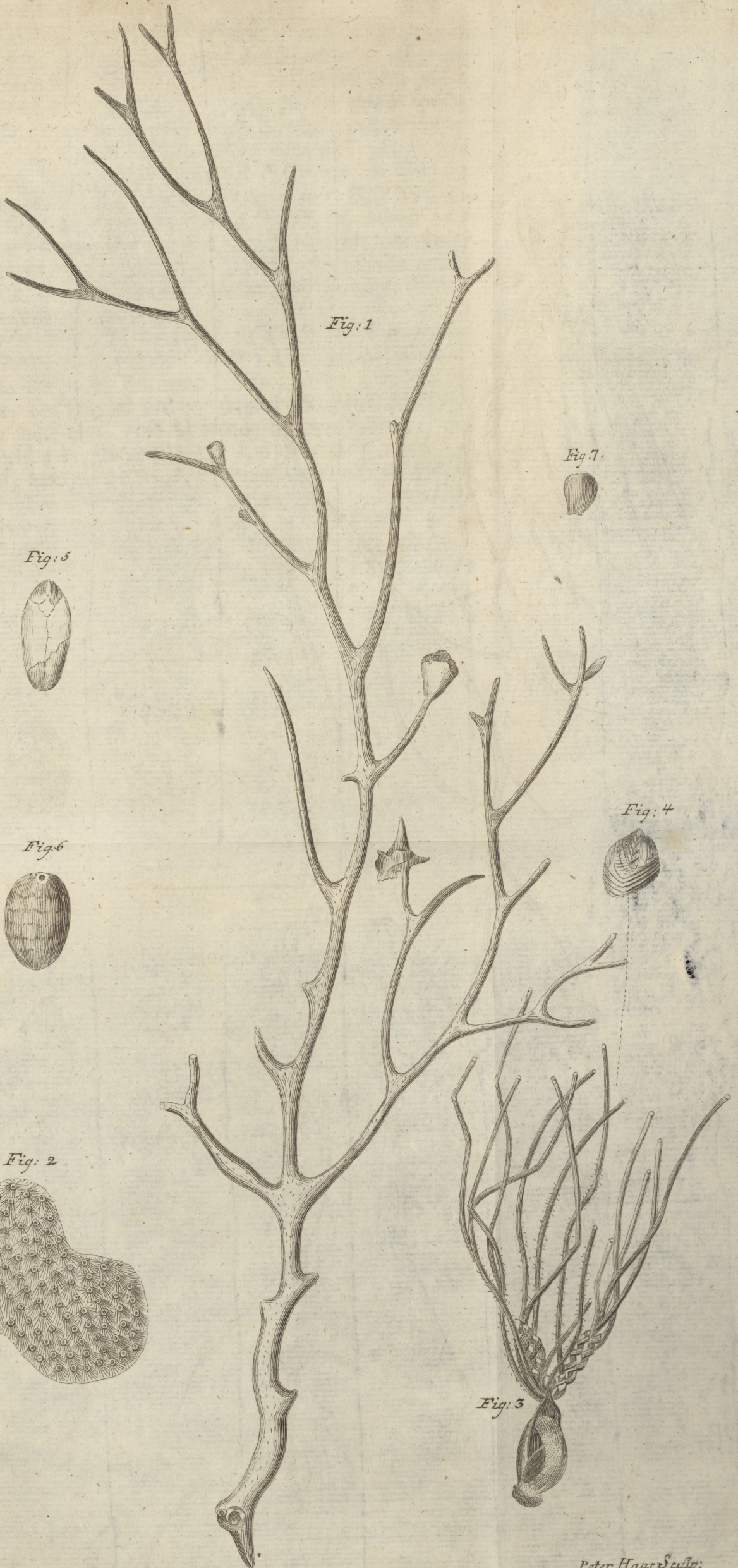

der dem. Efter al Henseende er den Islandernes *Marenticærne* eller *Myriticærna*, *Fucus pinni formis* *ibid.*, item *Fucus esculentus*. *Flora Island.*, *Fl. Dan.* t. 417, og roses som den ædeligste af alle store Tang-Arter. *Fucus pinnatus* *Gunneri* (*Acta Nidros.* 4. p. 84. *Tab.* 8. *Fig.* 1.) maatte blive den selvsamme, hvis den ikke efter hans Tegning og Beskrivelse faldt alt for liden. 3) At de No. 7 og 8 anførte smaae Tang-Arter ogsaa findes i Island, sees af *Flora Danica*, (*Tab.* 350. 352.) hvor de findes aftegnede, men ulige større, end jeg nogen Tid har seet dem, som vel fornemmelig kommer af det nærmere Havet beliggende Sted, hvor de ere tagne, saasom jeg selv har fundet, og tillige ved No. 4. anmærket en kiendelig Forskiel i Størelse hos en og samme Væxt, naar den vorer nær Havet, eller langt derfra ind til Fiordene. 4) *Corallen* No. 10. i første Afhandling er *Millepora truncata*, (*Pallas Elenchus Zoophyt.* pag. 249.) altsaa effen *Donati Acantofore*, som jeg før meente. Ellers er nærværende Afhandling deri forskiellig fra de foromnævnte, at den mest indeholder *Steen-Planter* (*Lithophyta*) og *Dyr-Planter*, (*Zoophyta*) som dog alle af *Pallas* indbefattes under Navn af *Zoophyta*, ligesom de forrige mest Tang-Arter (*Fuci*); og hvad Figurene angaaer, da ere de alle, naar den første undtages, tegnede i naturlig Størelse.

No. I.

Den Corall, som her *Tab.* I. *Fig.* I. sees aftegnet, bør uden Tvivl regnes blant de rareste af det Slags, i det mindste her i Landet, baade fordi den kun en eneste Gang er mig forekommen hos en Handelsmand i Nordfiord, som nylig havde optrækket den af Havet, saa og fordi den i mange Stykker afviger fra de rette eller egentlig saa kaldte Coraller. I Henseende til det udvortes er den høj og rank, og omtrent 3 Finger høiere, end Tegningen viser, ellers af Skikkelse flad med opreiste og todeelte Grene, som, hvor de samles, vige temmelig langt fra hinanden, og hist og her endes med temmelig tykke Corall-Klumpe. For Resten er den trind og nogenledes glat, uden synlige Huller, men derimod mangesteds besat

sat med skarpe Knoeter af adskillig Størelse, og overalt af en graa Farve. Dette er nu alt hvad man udbortes bliver var; Men betragter man den indentil, faaer man at see, at den ikke som andre Coraller er hullet, men sammensat af mange om hinanden løbende Cirkler, paa samme Maade som *Gorgonia resedæformis* Gunneri (*Acta Norv. Tom. 3. Tab. I.*) s. *Lepadifera* Linnæi. Dette sees ikke allene neden til, hvor den er revent fra Klippen, og hvor en liden trind *Serpula* har sat sig, som Tegningen viser; Men det samme giver sig og tilkiende, hvor en *Green* brydes af, allene med den Forskiel, at Cirklerne ikke ere saa mange og tykke i de smaa *Grene*, som nedenfor, hvor Værten er tykkere. For Resten er den sig deri allesteds lig, at den allerinderst har en gul og noget Steenagtig Marv, omgivet af adskillige finere og tykkere Cirkler af en mere haard og fort Materie, hvorefter tilsidst følger den yderste haarde Corall-Skorpe, som er graa. Holdes nu forommeldte *Gorgonia resedæform.* derimod, skal man befinde, at det forholder sig ligeledes med den, dog saa, at den har følgende Forskiels-Mærker. 1) En finere eller mere glat, hvid og beenagtig Dverflade. 2) En blodere Marv, helst i de smaae *Dviste*, som derover ere bøvelige som *Træ-Dviste*, hvorimod *Greenene* her ere lige haarde og ubøvelige overalt. 3) Paa Dverfladen sees ingen Knorter, hvorimod den. 4) Uden paa er omgiven med en gul og blod Hinde, besat med mangfoldige *Frøe-Huse* (a), hvortil her ikke sees ringeste *Tegn*.— Det er altsaa vanskeligt at sige, til hvilken Classe man skal henføre den, til Corallerne eller *Gorgonierne*. Skal den blive en Corall, maatte den have visse synlige eller usynlige Huller (*pori*), og disse maatte da søges enten i de Corall-Klumpe, den har paa nogle af sine *Grene*, eller i de Knorter, som sees overalt paa dens Dverflade. Hvad de første angaaer, da indeholde de vel virkelig en Hoben uordentlige Huller og *Zeller*; Men ikke at tale om disse Corall-Klumpes ringe Antal, saa bestaae de af en Materie, der er finere

(a) Disse *Frøe-Huse* har von Linné til sin største Forundring befundet at være levende Dyr af det Slag, man kalder *Lepades*, *Bjerg-Kuur*, *Stof-Lender*, og derfor kaldet den *Gorgonia Lepadifera*.

og glattere end Resten, hvilket viser, at den er en fremmed Materie, der ikke hører Bærten til, men kun bygt af visse Polyper, som have sat sig derpaa, og haft sit Tilhold deri. I Henseende til de paa Overfladen siddende Knorter, er jeg ikke fuldkommen i Stand til at afgjøre, om de alle have Abninger eller ikke, siden jeg ikke har haft Bærten i Eye, og følgelig ikke haft Leilighed at betragte den under Forstørrelses Glas; ligesom jeg ikke heller paa Tegningen saa noye har kundet anbringe disse Knorter i deres Antal og Størelse, siden den blev gjort i en Hast paa en Reise, medens jeg en Times Tid opholdte mig hos bemeldte Handelsmand og Giæstgiver. Imidlertid seer jeg dog af en liden Green, som jeg brækkede af og tog med, at disse Knorter, som der ere større og mindre, og vidt adspredte, virkelig have en enkelt Abning, hvori de Corallen egentlig tilhørende Polyper maae have siddet, og da disse Abninger tillige ere trinde, samt nedentil langt videre og rummeligere end oventil, synes den helst at burde henføres til de Coraller, man kalder Celleporas. Men da den ikke desmindre i Henseende til sin Marve-Substance ligner Gorgonias langt mere, som sagt er, maae den enten ansees som det nærmeste Trin, paa hvilket Corallerne gaae over til Gorgonierne, eller og er den en virkelig Gorgonia, som jeg i det mindste holder for det rimeligste, ligesom og Gorgonia Verrucosa, Pallas Elenchus Zoophyt. pag. 196, virkelig ligner denne meget, naar jeg undtager, at den beskrives mere hvid, og Skorpen udenpaa Kalkagtig, hvorimod den her er Corall-haard.

No. 2.

Endskjønt denne Tab. II. Fig. 1. anbragte Bært virkelig er en Gorgonia, og altsaa efter min Mening af samme Slægt med den næstforegaaende, er den dog samme noget ulig, saavel i indvortes Marve-Substance, som udvortes Corall-Skorpe; ligesom den og er den smukkeste Søe-Bært, jeg har seet. For Resten viser Figuren, der forestiller den i naturlig Størelse, at den fra en kort Fod, der med en fremmed Corall-Bært er bevoret, udskyder endeel Hoved-Grene, deels enkelte, deels deelte i flere, og at fra samme
 igjen

igien udspirer paa begge Sider mange enkelte og Parallel-staaende Side-Grene, saaledes, at den hele Vært er flad. Hoved-Grenene ere haarde og sene som Træ-Dviste, skjønt noget brækkeligere, men de smaae Side-Grene bløde og indhule, med skindagtige Tvær-Gulve (diffipimentis transversis) som og sees noget Tegn til udenfra. Den Indhuling de have, gjør og, at mange, nu de ere fortorrede, vise sig omsnoede eller spirale. I Henseende til Side-Grenenes Stikkelse og Situation afviger den fra de fleste Sø-Værter, da de en ere todeelte men enkelte, og mestendeels modsatte; Og som Land-Værternes Grene gjøre imod Stammen og Hoved-Grenene en Vinkel af 45 Grader efter Derhams Anmærkning (Physico-Theolog. 10 B. (t), saa mærkes her det, som er tvært imod, skjønt sædvanligt hos de fleste Sø-Værter, nemlig at Side-Grenene gjøre Vinklerne næsten dobbelt saa store eller retvinklede, skjønt de strax derpaa reise sig desto mere i Veiret igien. Hele Værten har været og er endnu til deels omgivet med en gul-grøn Corall-Skorpe, som identil er hullet, med trinde Huller som af Knappe-Naale, men indentil fodret med en violet-rød Materie, noget tyndere og blødere end Corall-Skorpen selv, og synes at have været den rette Grund eller Sæde for de Polyper, som i forommeldte yderste og hullede Skorpes Huller have opholdt sig. For Resten er begge disse Skorpers Materie eens, nemlig som en kalkagtig Svamp, hvilket best sees, naar den legges i Stevand, da samme med megen Brusen fortærer det kalkartede, og det overblevne lader sig da føle til som en Svamp eller Klæde. Træets egen Farve under Kalk-Skorpen er sortbrun, men Side-Grenene rødbrune. Da Kalk-Skorpen sidder temmelig vidt fra Træets egen Substantz, saa lader den sig let skille derfra, og hænger kun fast dertil, som en viid Ring, eller et Finger-Bølle om en Finger, derfor er den og paa de fleste Steder afreven. Imidlertid er det ikke at tvile paa, at denne Træ- eller Marve-Substance, førend den fortørredes og svandt ind, har siddet nærmere til Skorpen, og at de umiddelbar have berørt hinanden. Jeg har ellers Herr Provst Krogh i Nordfiord at takke for dette smukke Zoophyton, og skjønt han nok selv ved given Leilighed

lighed gjør den bekjendt, har jeg dog ikke vel kundet udelade den her, siden jeg har troet, at den vilde gjøre en Prydelse i denne Samling. I Pallas Elenchus Zoophyt. findes den ikke, saavidt jeg kan skionne (b).

No. 3.

Førend jeg træder til Beskrivelsen af nærværende Søe-Væxt, som Tab. II. Fig. 2. sees foreslået, agter jeg fornødent at melde noget om den saa kaldte Alcyonium Arboreum, de Norskes Grundved eller Hav-Gran, hvormed den har stor Overenstemmelse, som nu strax skal vises. Jeg maae da sige I) at endskjønt den lærde Biskop Gunnerus vel nok har beskrevet samme i Norske Selsk.

(b) I det første Kjøbne Exemplar af denne Afhandling, som leed Skibbrud under Vejs, havde jeg beskrevet og aftegnet endnu en Gorgonia, som jeg siden skildte mig ved, og hvis Tegning jeg nu ikke er i Stand til at give, hvorfor jeg maae lade mig nøye med, her i Korthed at beskrive den. Den var en $\frac{1}{2}$ Alen og 2 Tommer høy, og ellers af en flad og udbredt Væxt, som fra en kort Stamme af 1 Par Tommers Høyde deelte sig i 3 Hoved-Grene, alle atter deelte i nogle faae Bigræne, og paa begge Sider omgivne med lange børstelignende og udeelte samt opreiste Grene, alle omtrent 1 Finger lange, af hvilke dog mange vare afbrudte. I Fjnhed og Skarphed at føle til, ligne disse Side-Grene Svine-Vørster, hvorimod Stammen og Hoved-Grenene ere faste som haardt Træ, skjønt begge temmelig brækkelige. Hele Værten er mørkbrun, undtagen Vørsterne, som ere gulagtige, og have en paa en Steen udbredt og fibreuse Grundvold at staae paa. Endskjønt den nu var gandske skildt ved sin Corall-Skorpe, kan man dog let slutte, at den maae have haft den ligesaa vel som hin No. 2, hvilken den i Træ-Substans og mange andre Stykker ligner. Ellers bliver den nok, saavidt jeg kan skionne, ingen anden end Gorgonia pinnata Linnæi og efter Pallas Sigende Zoophyt. pag. 174. 175. skal sammes Corall-Skorpe være Cinnober-rød. — Da denne ligesom næstforegaaende er bleven mig foræret af Herr Krogh, og Nordfiord altsaa har produceret disse 3de nu beskrevne Værter, af hvilke jeg ikke har fundet ringeste Spor paa Søndmør, saa slutter jeg, at Karsagen for en stor Deel maae tilskrives Torske-Fiskeriet med Garn, der i Nordfiord hverken er saa gammelt eller almindeligt, som paa Søndmør; thi naar disse Garn optrækkes, oprykkes mange Søe-Værter tillige, og Grunden synes inden kort Tid reet, hvilket forholder sig tvært imod, hvor Garn ikke udsættes. Derpaa har man haft Deviis nok i de seneste Aaringer, da Torskene maatte søges saa langt i Havet, og Torske-Garnene udsættes paa Grunde, som tilforn ikke have været besøgte; thi derved skeede det, at man ofte fik sine Garn sønderrevne af de mange der vørende Coraller, skjønt man og havde den Fordeel deraf, at Garnene i Stormveir ikke bleve saa almindelig forløjste, siden Corallerne, ved at fæste sig i Garn-Maskerne, holdte dem faste, at de ikke kunde oprykkes og bortkylles af Bølgerne. De almindeligste Coraller, som da fandtes var Millepora Tarandicornis

Selst. Skrifter 4 Tome, synes han dog ikke at gjøre nok Forskiel imellem dens 2de Art-Forandringer den røde og hvide, som ellers meldes om i Norges Natur-Historie, og anføres blant Sø-Træerne No. 1. og 4. ligesom ikke heller Pallas i hans Elenchus Zooph. pag. 384. melder uden om den hvide, der i Farve ligner Ingefær. Vel siger Bisk. Gunnerus i Slutningen af sin Afhandling, at den er høyrød, naar den trækkes op af Søen, hvoraf maae sluttes, at den han beskriver maae have haft en saadan rød Farve; hvorimod man heraf let kunde gjøre sig den Tanke, at denne røde Farve strax forsvinder, som dog ikke forholder sig saa, da jeg i 7 à 8 Aar har haft et saadant Exemplar hængende, uden at den har skiftet Farven, endskjønt den allerede var gammel da jeg fik den. Det er dog kun den yderste Overflade, der har en saadan høyrød eller stærk Ansigts-Farve, da den indenfor er heel igiennem hvid ligesom hin. Jeg har og mærket, at de begge kan vore nu med frie og usammenhængende, nu med sammengroede Grene, som sees af Figurene i Norges Natur-Historie No. 4 og 5. Min 2den Anmærkning er denne, at skjønt bemeldte berømmelige Auctor meget smukt har beskrevet og aftegnet denne Dyr-Plantes Blomster eller Polyper, og jeg aldeles ingen Tvil bær om sammes Rigtighed, saa har jeg dog ikke været saa lykkelig, at finde noget af det han beskriver, men derimod andre Ting, hvorom han slet intet melder. Jeg har dog ikke haft de røde saa friske, at jeg har kundet undersøge Knoppene indentil, og naar de ere fortorrede, lader sig saadant slet ikke gjøre. Men hvad den hvide angaaer, som og er den almindeligste, da som jeg 1774 i December fik et Exemplar deraf i Hænde samme Dag,

det

---

cornis (Afa Norv. Tom. IV. Tab. I. Fig. 6.) som vore Fiskere kalde Raud Spiik, fordi den seer mere rød ud end andre, hvilken Rødhed dog forgaær, naar den har ligget nogen Tid og kommer uden Tvil af de iboende Polyper, som naar de dæ og forvinde, tabe deres røde Farve. Det er ellers bekiendt nok, at vore Fiskere slye mange Steder, helst i Fiordene, for ey at faae deres Garn og Fisker-Snorer sonderrevne af de der i Mængde vorende Coraller, hvoraf sees, at den som her vilde opfiske Coraller, maatte helst holde sig til de Steder, som Fiskerne med Forsæt tage sig vare for, men som de let kunde anvise enhver, som det forlangede.

det blev optrækket af Soen, havde jeg Anledning nok at anstille en og anden Undersøgning, som jeg her agter at meddele. Jeg mærkede da først, hvad Træ-Substancen selv angaaer, at den indentil havde en sey Marv, bestaaende af mange paa langs gaaende Fibrer, omtrent i Finger tyk, mere eller mindre, hvorimod den ydre Deel, som omgiver samme og indslutter Knoppene, er uden saadanne Fibrer eller Rør, følgerig mere svampagtig og smullen, hvilken Forstiel dog ikke mærkes hos fortorrede Exemplarer; thi der lade sig de indvortes Fibrer ikke vel see, og det ene smulner imellem Fingrene ligesom det andet. Hvad Knoppene angaaer, da gave de sig udenpaa tilkiende ved visse Knorter eller smaae samlede Dypoyelser, af hvilke enhver havde en liden stierne-dannet Abning af 8 Straaler, saaledes som Gunneri Tegning viser. Lige af hvert Stierne-Hull, og altsaa tæt under Dverfladen, mærkedes en rund Hule, og deri en Knop, som her sees forstørret Tab. II. Fig. 4, bestaaende oventil af 8 sammenstødende Tænder a, hvilke i det øverste gik fort i eet med Dverfladen, men lode sig dog stille derfra, og dannede imellem sig de smaae Abninger som et Stierne-Hull bestod af. Omtrent i Midten vare disse Tænder indknebnede, men udvidede sig igien mod nedden, og bleve der røde og kisdagtige, da de ovenfor vare hvide og af samme Materie, som Træet og Dverfladen selv. Derefter fulgte en rød Pøse (b. Fig. 4.) som, da den blev aabnet, indeholdte en rød slimig Materie, og da samme blev skilt derfra, befandtes Pøsen selv at bestaae af et fast Skind, der syntes lagt i 8 Folder; og det som var det mærkeligste, da var den nederste Deel deraf besat med subtile Steen-Partikler, der under Forstørrelses Glas set saae ud som fine og blanke Sandkorn, og vare haarde at føle til som Steen. For Resten saaes ingen Polypper at fremstikke af Stierne-Hullene, ikke heller kunde jeg, ved at aabne Knoppene, blive noget andet var, end nu sagt er; saa man snart skulde falde paa at troe, at den her beskrevne Knop var Polyppen selv, hvis Liv altsaa maatte bestaae i at udvide og sammentrække forbemeldte 8 Tænder. Ellers faldt samme Dag et skarpt Frostveier, og da det Soevand hvori jeg satte en Green deraf om Afte-

nen,

nen, da jeg fik den, stærkt tilfrøes om Natten, kunde dette maaskee gjøre meget til, at jeg intet Liv kunde fornemme hos den. Lignes nu alt dette med Bisk. Gunneri Beretning, og man holder begge Tegningerne mod hinanden, bliver Forskiellen saa stor, som imellem 2 adskilte Ting; og da intet af det, han beskriver, var for mine Dyne at finde, saa veed jeg ikke at forene disse stridige Ting, uden paa een af disse Maader; enten at Knoppene af den hvide maae være af anden Art end den røde, som dog aldeles ikke er rimeligt, eller at Polyperne ikke lade sig til syne, uden saa længe de ere levende, sølgelig at Biskopen har seet Polyphen selv (hvor af det forommeldte røde Slim maaskee har været en Levning), men jeg ikkun dens Bolig; hvorved dog dette falder mig betænkeligt, hvorfor han saa gandske har forbigaaet de Ting, jeg her har meldet om, og virkelig foresandt deri. Hvordan det end er, har her truffet mig det samme, som han ved Knoppenes Undersøgelse af Gorgonia Placomus, hvilke, skiont nyelig optrækkede af Søen, viiste dog ikke ringeste Tegn til Liv, men kun 8 sammenstødende Tænder, med en Skind-Nose som en Hætte, opfyldt med et mørkt Slim, omtrent paa samme Maade som her, hvorom hans egne Ord kan eftersees i Norske Selskabs Skrifter 4 Tome 55 Side. item 3de Tome 5 Side m. f.

Hvad nu og denne nærværende angaaer (Tab. II. Fig. 2.) da naar man ligner den med Tegningen af Grund-Beden (Alcyon. Arbor.) og man holder sammes plumpe Grene imod dennes nætte Spirex, skulde man vel neppe troe, at det var samme Væxt; Har man derimod Exemplarerne selv for Dynene, og ligner det ene med det andet, befindes Ligheden saa stor baade i indvortes Træ-Substantz og Dannelse, at man vel ikke kan ansee den for andet end en Artforandring af den hvide Grundved, hvis Farve den har, eller rettere for en ung Spire af den, der endnu ikke har faaet sin rette Skik og Tykkelse. Den største Forskiel bestaaer i Knoppenes Skikkelse, som hos hine gemeenlig ligge skulke, efter det som allerede sagt er, og Bisk. Gunneri Tegning viser, men vise sig her som høye

Toppe, og med synlige Tænder, der gjøre en lige saadan stjerne-
 dannet Nabning imellem sig, som altsammen forestilles Tab. II.
 Fig. 3. saaledes, som det under Forstørrelses Glasset seer ud; Og
 enhver maae tilstaae, at dette, naar det var bestandigt, og stedse
 forholdt sig saa, kunde give Grund for at troe, at de vare 2 adskilte
 Arter; Men naar jeg igien betragter visse Exemplarer af den store
 Grundved, som jeg besidder, finder jeg dog, at Knoppene hos nogle
 af dem vise sig lige saa kiendelige udenpaa som her, allene med den
 Forskiel, at de sidde mange i Samling og gjøre visse store Knorter
 paa Overfladen, naar de her sidde enkelte og hver for sig, hvilket
 da giver den en langt anden Udseende, skjønt Tingen dog nok i
 Grunden bliver den samme. Imidlertid sees dog heraf, hvorledes
 denne store Søe-Vært, der kan vore til 3 à 4 Alnes Høyde, seer
 ud i sin første Oprindelse og Spire, ligesom jeg hos denne ret
 smukke og nette Søe-Vært anmærkede et Par tilfældige Ting, som
 vare ganske artige, nemlig 1) at den havde sat sig paa et Stykke
 Corallium pertusum (See Norske Selsk. Skrifter 4 Tome Tab. II.
 Fig. 1. 2.) som jeg paa Tegningen med Prikker har betegnet, og
 havde overgydet samme med sin Sædmaterie, hvorpaa havde sat
 sig Knoppe, ligesaa vel, som paa Værten selv. 2) At en Nereis
 Madrepore pertusæ havde lagt sig imellem dens Grene, og dannet
 en skindagtig Skeede, som Papiir, om sig (See om samme l. c.
 Tab. Fig. 6.) hvorpaa havde sat sig en lige saadan Sædmaterie eller
 tynd Hinde med Knoppe ligesom paa Korallen, hvorfor Værten
 ogsaa var bleven meere tyk og plump der, end andensteds (c). Og
 dette

(c) Omtrent paa samme Maade er det nok, at Nereis Madrepore pertusæ kommer ind i
 denne og andre Corallers Grene. See derom Norske Selsk. Skrifter 4 Tome 51 Side,
 hvor det heber, at den ikke allene ligger uden paa, og imellem sammes Grene, men at
 den og har sin Boelig inden i Corallen selv, og i en og anden af dens store Hulheder
 s. Ex. ved Foden, hvor Corallen undertiden bestaaer af en i eet fortgaaende og indhulet
 Masse. Disse Hulheder kan nu ikke mineres og udarbejdes saaledes af denne Nereis selv,
 som, hvor stærke Tænder den end har, maatte behøve en overmaade lang Tid for at æde
 sig ind i saa haard en Corall, foruden det, at Corall-Storpen, som omgiver disse hule
 Gange, da ikke kunne gaar som Tverbiakker paa tværs af Grenene, og ikke heller blive
 saa

dette viser nu tydelig nok, at dette Slags Sø-Værter kan vidt og bredt udgyde sin Sædmaterie, Næringsaft, eller Knoppesæd, som da igien maae blive en stor Marsag til dens stærke Tilvæert i Tyk-felse og Højde.

No. 4.

Nu følger en liden men meget næt Corall, som sees Tab. III. Fig. I. og er opfisket af Havbunden med Torske-Garn paa samme Sted, som den (under No. 3. i Anmærkn.) forommeldte Millepora Tarandicornis. Den opvoxer i en smal og noget bugtet Stamme, omgiven med mange temmelig bugtede Grene saaledes, at den hele Væert paa den ene Side (den nemlig, som her fremvises) er noget hvalt eller indhulet. Ellers er den overalt besat med hvasse Pigger, som gjøre den skarp at føle til, ey allene i Kanten, men og paa

D a 3

Fladen

faa jevn tyk overalt, som den gemeenlig er. Den rette Sammenhæng bliver da nok denne, at Armen legger sig imellem Corallens Grene, og gjør saadan papiiragtig Sæede om sig, som sagt er, hvoromkring siden samler sig Corallens Materie saaledes, at enten et Slags Næringsaft af Corallen udgyder sig derover, omtrent paa samme Maade, som forommeldte Sædmaterie, og som Trærnes Næringsaft kan vore omkring og indfatte en nærstaaende Green eller deslige; eller og at Slimet af de uddøde Polyper kan samle sig dertil og legge sig deruden om. Det første kan vel ey andet end antages for rimeligt, naar man med Pallas imod Linnæi Mæning vil tillegge Corallerne en Vegetation og Væert ligesom andre Zoophyta, hvorfor han og pag. 172, for at forklare et Phænomenon omtrent af samme Beskaffenhed som dette, nødes at tillegge dem en Næringsaft, som kan udgyde sig til nærstaaende Legemer, og, som det her synes, bedække dem. Det andet er en Tanke, som jeg engang saldt paa i Anledning af en meget stor Madrepora oculata hvor-paa fandtes mange saadanne indhulede Tverbiælker med indsluttede Orme, ligesom paa Madrep. pertusa; Thi da jeg havde sat den i Søvand for at forsøge, om dens Polyper vilde komme frem (som dog ikke skeede, da de allerede vare døde) og den havde staaet deri en Dags Tid, blev den rundt omkring omgiven af et blankt, overmaade feyt og tillige faa overflodigt Slim (som altsammen kom ud af Corallens Huller) at det, naar Corallen toges op af Vandet, hangde ned fra alle dens Grene i Aen lang. Da nu Corallernes nederste og ældste Polyper efterhaanden uddøe, som bekjendt er, efterlade de uden Tvivl et ligesaadant Slim, og da samme sætter sig imellem Grenene, helst hvor Nereides først har lagt sig, maae samme uden Tvivl hielpe meget til at formere den sammenhængende Masse af Grene og de tvært over Grenene løbende hule Gange, hvorom jeg nu har talt.

Gladen, dog kun paa den hvalte Side, da hin er glat. Hift og her
 sidde fast til Grenene visse runde Rugler indhule indentil, og som
 synes en Tid at have været opfyldte af en gumlagtig Bæddse.—
 Betragter man den med Forstørrelses Glas, faaer man at see, at
 dens skarpe Pigge, eller Tjørner, ere intet andet end Polypernes
 trinde og udstaaende Boeliger, som spidse op ad, og ere desuden i
 Abningen ved et skraa Snit endnu mere hvæssede, som en under
 Microscop forstørret liden Green (Tab. III. Fig. 2.) nogenledes ty-
 delig forestiller. Ved de runde Rugler bliver man ved hielp af
 Microscop intet besynderligt var, uden dette, at de have en Rand
 eller Ring i Midten, ligesom de der vare sammensatte af 2 imod
 hinanden svarende halve Rugler. For Resten ere de gandske til-
 lukte, saa det synes vanskeligt at bestemme, hvortil de tiene. Imid-
 lertid komme de, som mig synes, meget overeens med de Blærer,
 (Vesiculæ) som Ellis har fundet hos Sertularierne, og efter hans
 Anmærkning (Essai sur l'Hist. Nat. des Corallin. pag. 5.) ere Matri-
 ces eller Boeliger for de unge Polyper, og falde af som Blomster,
 naar de have sat Polyperne fra sig, hvorfor de ikke heller findes paa
 alle Tider af Aaret. Pallas som i sin Elenchus Zoophyt. har denne
 Corall under det Navn Millepora Lichenoides, har ligeledes fun-
 det disse Legemer siddende paa den, og slutter, skönt med Uvished,
 at de ere dens Ovaria, men tilstaaer derhos, at han ikke har fundet
 noget saadant hos nogen anden Corall. Hvad jeg ellers har anseet
 som mærkværdigt hos den, er dette, at dens Abninger eller hule
 Rør sees meest tæt sammensiddende i Toppene, ret som Orgel-
 Piber, og dette viser, paa hvad Maade denne Corall tilvoxer, nem-
 lig at Polyperne i Begyndelsen bygge deres Boeliger lige op og
 tæt sammen, men at de siden, ved at udvide sig nedentil, vige mere
 fra hinanden oventil, og sidde da ikke mere i saa lige og sam-
 lede Rader, som i Toppene, da nogle af dem kan uddøe, og nogle
 faa en høyere Væxt end andre. Dog finder man gemeenlig
 3, 4 eller 5 Rør siddende i en noget buftet Rad overalt, som
 et Kiendetegn af Polypernes første og oprindelige Bygge-
 Maade

de (d). At disse Rør ikkun sees paa den ene af Corallens Sider, er tilforn erindret. Farven paa denne Corall er krid-hvid. I Norg. Nat. Hist. sees et Par saadanne, skjønt mere ufuldkomne Exemplarer, aftegnede blant Corallerne.

No. 5.

Her har man nu en Corall af en mere blød og hornagtig Art, af det Slags, man kalder Sertularier, og er ligesom næst foregaaende optrækket af Havbunden, hele 4 Mile fra Land paa et Dyb af 40 til 50 Favne. — Den er, som Tab. III. Fig. 5. udviser, en liden næt Vært, i Finger høy med trind, smal og bugtet Stamme, oventil lidt tykkere end nedentil, og indentil huul. Dens nederste halve Deel er bar, og har kun nogle verelviis satte Knorter, som et Kiendemærke af de der tilforn siddende men nu affaldne Grene, hvorimod den øverste halve Deel er omgiven af smaae todeelte

(d) Giver man nøye Agt, skal man uden Tvil befinde, at Corallernes ulige Skikkelse kommer af den Maade, paa hvilken Polyperne sette deres Eg, og den Tilbøielighed de have, nu at vore lige op, nu paa Kraas o. s. v. — Man betragte den øverste Top eller et af de spædste Skud af Madrepora Oculata (Tab. III. Fig. 3.) da man skal befinde, at den første Polype (a) vorer paa Kraas til (b) hvor den setter et Eg fra sig i den øverste Rand af dens Aabning b. Deraf kommer en ligeledes Kraa-vorende eller sin Boelig paa Kraas byggende Polyp b, c, der setter et Eg paa samme Maade, hvoraf den Polype c, d, og deraf igjen e, f, g, hvilken sidste er den sidste Yngel, som endnu ikke nok har udviklet sig og tilvoret; Og heraf faaer nu den hele Corall en todeelt og bugtet Skikkelse, som dog ikke sees saa tydelig i de gamle Grene Tab. III. Fig. 4, skjønt de vist nok have haft samme Bygge-Maade af Begyndelsen. Undertiden, skjønt ikke ret ofte, kan i Polype sette 2 Afkomme, som sees Tab. III. Fig. 3, hvor Polyphen c, d, har sat saavel d, h, som d, e, og ligeledes Polyphen d, e, der har sat baade e, f, og e, i. Imidlertid komme de dog alle deri overeens, at de udspire ikke af Aabningens nedre (nedad vendte) men øvre Rand, hvorover det skeer, at Corallen stedse opstiger i Høyden. At alle disse Polyper komme af Eg, maae sluttes deraf, at fra det ene Rør slet ikke merkes noget Hull eller Aabning gaaende hen til det andet, som kunde give nogen Communication imellem Polyperne indbyrdes, som hos Sertularierne, hvoraf maae følge, at de give Sød eller Eg af deres Aabninger, at Eggene strax flæber fast til Siden eller Overfladen nærmest Aabningen, og at det, ved at udvikle sig og modnes, giver af sig en Polype, som baade af naturlig Tilbøielighed, saa og fordi den nu har faaet en Kraa Grund at staae paa, bygger sin Boelig i en Kraa Direction, som sagt er.

todeelte og trinde Grene, alle sammensatte af 6 eller 7 Bigrene, som Fig. 6. lidt tydeligere forestiller. Disse Grene sidde nu paa en nu paa en anden af Stammens Sider, gemeenslig der, hvor den gjør en udstaaende Bugt, og da de alle ere af lige Længde, og tæt sammensiddende, seer den hele Bort ud, som en Pibe-Renser. Hvorledes et lidet Stykke af saadan en Green seer ud under Forstørrelses Glasset, viser Fig. 7, nemlig som et lidet huult Rør, med 2 Rader verelviis siddende Polyp-Boeliger, alle indstuttede i Røret, og af Skabning aflange, med en rund Abning i den øverste finale Ende, og nedentil, hvor de ere tykkest, mærkede med en mørk Plet, som nok er en Levning og Tegn af den afdøde Polype. Vender man Grenen om, seer den ligeledes ud paa hin Side, hvorimod man og kan vende den paa 2 andre Sider, der ere gandske uden slige Polyp-Boeliger. Paa 2 Steder havde sat sig om Stammen en Klasse af runde Legemer, som Blærer med runde Abninger, hvilke syntes at være visse Cochillers Eg, da de vare faste som Skind, og sadde tæt an i hinanden, som hos dette Slags Eg er sædvanligt. Da de vare aabne og tomme, maae sluttes, at Cochillerne vare udflækkede. Deres Farve var hvidagtig, men Corallens egen gul som Pergament, hvilket den og meest ligner i Fasthed. Blant Ellis mange smaae See-Bærter eller Sertularier finder jeg denne ikke, skjønt jeg der allerhelst havde ventet at see den. Den synes derfor at være af en temmelig ubekjendt Art.

No. 6.

De saa kaldte Astroiter, eller Stiernhullede Corall-Skorper, ere vel ikke saa rare at finde Udenlands blant opgravede Ting eller Fosfilier, men skal dog, saavidt jeg seer af Linn. Syst. Nat. edit. X. emend., ikke hidindtil være fundne i sin naturlige Tilstand eller i Vandet, hvorfor jeg haaber, at denne nærværende Tab. I. Fig. 2, som virkelig er fundet siddende paa en af Havet optrækket Graasteen, skulle blive desto antageligere; og endskjønt jeg

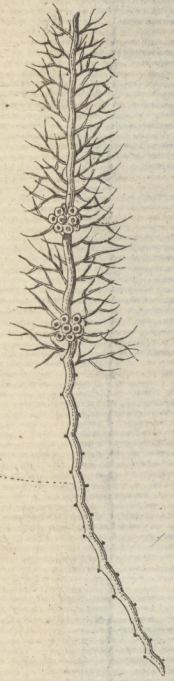
Tab. II. Fig. 1.

Tab. III. Fig. 5.

Tab. II. Fig. 2.

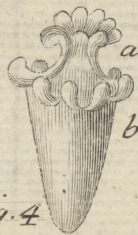
Tab. III. Fig. 6.

Tab. III. Fig. 7.

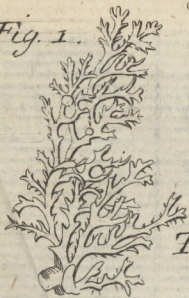

Tab. II. Fig. 3.

Tab. II. Fig. 4.

Tab. III. Fig. 1.

Tab. III. Fig. 2.

Tab. III. Fig. 3.

Tab. III. Fig. 4.

jeg ey anseer den for den egentlige Madrepora Astroides, men holder for Madrepora stellaris (Pallas Elenchus Zoophyt. pag. 323.) turde den dog derfor ikke blive desto mindre rar, siden Author vidner, at han kun har seet et eneste Exemplar deraf, som horer hjemme i det Indiske Hav. I det mindste bliver denne nærværende en med samme nær beslagtet Art, som uden Tvil er rar i Norge, da jeg aldrig har seet uden dette ene Exemplar deraf. Corall-Storpen er af Bidde, som en Krone, dog ey fuldkommen rund og flad, men bøyet efter Stenens Ujevnhed, som den sidder paa. Omkring Kanten er den gandske tynd, hvorimod den tiltager i Tykkelse hen ved Midten, hvor den kan være 2 à 3 Linier tyk. For Resten er den heel igiennem sammensat af smaae Stierner, med næsten lige Mellem-Rumme, og hver Stierne dannet af nogle og 20 fine Striber, som samle sig i en i Midten siddende Grube, og kan ansees som Stiernens Straaler, hvorved dette er at agte, at de fleste strække deres Straaler ned til den næst nedensfor siddende, hvis øverste Straaler blive derover langt kortere, end de nederste, ja tabe sig ofte gandske og blive reent borte. — Rundt om den store Corall-Storpe har sat sig nogle smaae, ikkun bestaaende af 4, eller 5 Stierner af samme Beskaffenhed, naar den store og her aftegnede har hele 100de. — Under Forstørrelses Glas sees intet mere end for blotte Øyne, dette ene undtaget, at de smaae ophængede Rygge imellem Striberne see grynede ud, eller som sammensatte af smaae Bryn (granula). Farven er nedentil graa og mørk, men indentil hvid som Kalk, hvilken den og meest ligner i Henseende til Materien.

No. 7.

Den hele Trop sluttet nu med en Søe-Væxt, som er optrækket af Havets Bund med Norske-Garn, og just derfor ilde tilredt, da den i det øverste er afreven, som Figuren viser Tab. I. Fig. 3. I midlertid sees dog af det, som er tilbage, at den er
 R r
 en

en *Conferva geniculata*, som fra en fælles Rod eller Grundvold opvoxer i mange høye, smale og enkelte Stængler, alle afdeelte i Leder, som dog ere lidet kiendelige, uden hvor de ved Indtørrelsen have bøyet sig, og siden beholdt en saadan bøyet eller brækket Stand. Indtil ere alle Stænglerne hule som Rør, og have indeholdt en Bædste, som ved Indtørrelsen har skilt sig ad, og gjort Farven paa nogle Steder lidet mørkere, da den ellers overalt er gulagtig. Allernederst har en graa og poreuse Corall-Storpe (e) sat sig paa den og omringet alle Stænglerne, hvorimod de ovenfor ere besatte af et Slags smaa Balani eller Bierg-Ruur, som paa 2 Steder have føyet Stænglerne tilfammen, og deelt dem i 2 Parter, ligesom de og i deres allermindste Nægel have sat sig høiere op, og lade sig der tilfhyne som smaae mørke Puncter. Hvorledes disse Balani see ud under Forstørrelses Glasset, viser Fig. 4, hvoraf sees, at de ikke ere af det almindelige Slag, som sidder allevegne paa Biergene ved Søen, ikke heller af den Art, som jeg i *Insect. Beskriv.* 2det Stykke No. 3. (See *Kjøbenh. Selsk. Skrift.* 10 Tome) har beskrevet, skiont de dog meest ligne samme deri, at Laaget ingen Ridsse eller Sprække har, men kun oplettes som en Luge eller Fald-Dør. Derimod er den kun halv saa stor, har ikke saa mange fra hinanden brækkelige Stykker, men derimod langt tydeligere Furer, andre ringere Forstøiels Mærker at forbigaae.

Som et Anhang vil jeg her tilføje nogle Udenlandske Værter, som undertiden findes oplastede paa vore Strandbredde, da samme

(e) Ved at betragte den under Microscop sees jeg, at den er *Cellepora pumicosa* Ellis. Tab. 30. d, D, som har gandske runde Huller, med en liden Abning oventil, ret som mange sammensatte og oventil med et Hull igiennemborede Eg eller Blærer.

me kan ansees som et lidet Tillæg, saavel til mine Beretninger derom i Søndm. Beskriv. som til Bisk. Gunneri Afhandling i den Materie, Norske Selsk. Skrifter 3 Tome. Den første som her sees afbildet Tab. I. Fig. 5, er dog vel intet andet, end den i forberneidte Afhandling til Slutning anførte Anacardium Occidentale, som beskrives lig et Hare-Nyre. Den er en aflang, fast og compact Vært eller Nød, lidt smalere i den ene Ende, end i den anden, med en Fure i Midten paa langs paa den ene Side. Udentil er den omgiven med en tynd og hvidagtig Hinde, som kan pilles af, der indensfor er den brun, og, naar man skæver i den, blaa-agtig. Den anden (Tab. I. Fig. 6.) er en ovalrund Nød, gandske lidet fladagtig, med en brun Plet og Indtrykkelse (Hilum) i den ene Ende. Skallen er meget fast og glat, omtrent en halv Linie tyk, og indeholder en hvid Kiærne, der smager som en Nød eller Bønne, men tillige noget bitter. Farven er gulagtig, med nogle brandgule og bøl-gagtige Tværlinier, som dog hos nogle ere afflidte. Jeg har og seet een, der havde en Indtrykkelse paa den ene Side, som viiste, at den havde været flemmet i Værten, medens den endnu var blød. Det er mærkeligt, at man paa Søndmør har fundet 4 saadanne i een eneste Torst, af hvilke jeg har haft de 2 i Hænde. Ellers har jeg og sikker Efterretning, at den undertiden findes opkastet paa Strandbredden, baade her og i Naboe-Fogderiet Romsdalen. I Begyndelsen indbildte jeg mig, at den henhørde til de i Norge saa kaldte Orme-Stene (Faba Indica Wormii) hvorom i samme Afhandling meldes; Men ved nyere at eftersee Ordene, seer jeg, at derved forstaaes de smaae Vettenyrer, eller her saa

Kaldte *Bue-Stene*, med den sorte ophøjede Ring rundt om, som jeg og har meldet om i *Søndm. Beskriv.*; følgelig er denne en *Vært*, som *Bisk. Gunnerus* intet melder om, ligesom og *D. Tonning* gaaer den gandske forbi i hans *Dissertat. de rarioribus Norvegiæ*. Det samme kan siges om den tredie, (*Tab. I. Fig. 7.*) om hvilken jeg ikke heller finder nogen *Underretning*. Den er en gandske liden hierte-dannet og flad *Bønne*, hvis nederste *Spidse* synes at være afbrudt. I *Fasthed* og *Lethed* ligner den forrige. *Udenpaa* er den glat, glendfende og castaniebrun; *Men* indentil har den en hvid *Kiærne*, og, det som er det mærkeligste, da er den funden i *Marven* af en *Syse* eller *Kolje*.

Om *Kalabassen* vil jeg her intet melde, da *Bisk. Gunnerus* paa foransorte *Sted* har beskrevet den, og jeg i mine *Anmærkninger* til *Søndm. Beskriv.*, som formodentlig blive at læse i *Norske Selsk. Skrifter* 5te *Tomme*, har gjort samme *Beskrivelse* fuldstændigere, i *Henseende* til dens indslutte *Kiærner*, med videre.

